

**Justitiedepartementet
103 33 Stockholm**

Remissvar avseende Olika vägar till föräldraskap SOU 2016:11

Sveriges Kvinnolobby välkomnar den gedigna analys av s.k. surrogatmoderskap som presenteras av Utredningen om utökade möjligheter till behandling av ofrivilligt barnlösa i slutbetänkandet SOU 2016:11.

Sveriges Kvinnolobby stödjer utredningens förslag att kommersiellt surrogatmoderskap inte ska tillåtas i Sverige och att samhället bör motverka denna typ av surrogatmoderskap som utförs i andra länder. I enlighet med utredningen vill vi betona att kommersiellt surrogatmoderskap strider mot FN:s konventioner för kvinnors respektive barns rättigheter. Vi är eniga med utredningen om att kommersiellt surrogatmoderskap är att betrakta i likhet med handel med organ eller könsceller, samt att det är oförenligt med förbudet mot handel med kvinnor och barn.

Vi stödjer även utredningens förslag att altruistiskt surrogatmoderskap inte ska tillåtas i svensk hälso- och sjukvård. I likhet med utredningen anser vi att det är omöjligt att försäkra sig om att kvinnans samtycke inte har föranletts av påtryckningar, känslor av inre tvång eller dolda ekonomiska motiv. Vi håller med om att det i allmänhet är svårt att i förväg sätta sig in i vad det innebär att bära och föda och sedan lämna bort ett barn. Sveriges Kvinnolobby vill här betona likheterna mellan kommersiellt och altruistiskt surrogatmoderskap. Även ett altruistiskt surrogatmoderskap förutsätter ett kontrakt som avtalar om rätten till kvinnans kropp och rätten till barnet.

Vidare stödjer vi utredningens förslag att ge Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd i uppdrag att genomföra informationsinsatser om de allvarliga problemen med surrogatarrangemang för att avskräcka par eller enskilda som överväger att köpa barn genom kommersiellt surrogatmoderskap utomlands.

Förutom stöd till utredningens samtliga förslag menar Sveriges Kvinnolobby att utredningen ger såväl argument som fakta vilka föranleder en betydande skärpning av det lagliga rummet avseende surrogatmoderskap. Informationsinsatser i Sverige kring de allvarliga problemen med kommersiellt surrogatmoderskap är viktiga, men kommer inte att vara tillräckliga för att få svenskar att avstå från att använda sig av kommersiellt surrogatmoderskap utomlands.

Surrogatmoderskap är en växande global kommersiell industri som omsätter miljardbelopp. Surrogatkliniker och olika associerade företag söker ständigt nya etableringar i framförallt fattiga länder för att finna surrogatmödrar. När länder stänger sina marknader för utländska köpare p.g.a. den exploatering av kvinnor och barn som uppstått, t.ex. i Indien och Thailand, har industrin flyttat till andra, ofta fattiga länder där en marknad med kvinnor och barn visat sig möjlig. Parallellt med detta etablerar surrogatkliniker och associerade företag i växande grad sig i Sverige och andra rikare länder för att hitta köpare. I april 2016 öppnade till exempel den första utländska förmedlingen av kommersiellt surrogatmoderskap i Stockholm.

Mot bakgrund av denna växande människohandel och reproduktiva turism anser vi att de insatser som utredningen föreslår för att förhindra svenskar att ingå i kommersiella surrogatavtal ska förstärkas. Eftersom utnyttjande av surrogatmodrar för att få ett barn strider mot skyddet av kvinnors och barns rättigheter och kan likställas med handel med organ, kvinnor och barn är det orimligt att lämna denna form av handel oreglerad. Sverige har goda erfarenheter av sådan reglering. Erfarenheterna från förbudet mot barnaga och förbudet mot sexköp visar att dessa lagar haft stor normerande betydelse.

I likhet med Frankrike, Tyskland och Italien bör Sverige införa ett förbud mot alla delar av handeln med surrogatmoderskap, d.v.s. förberedelse till, marknadsföring och genomförande av surrogatmoderskap. Här finns en förebild i italiensk lag (12 art. 6 § lag nr. 40, 19 februari 2004), som statuerar fängelsestraff och skadeståndsansvar för var och en som i någon form främjar surrogatarrangemang. Precis som i den svenska bestämmelsen om sexköp måste det här klargöras att kvinnan vars kropp utnyttjas inte är brottslig. Hon är ett offer. Straffansvaret ska träffa alla som främjar ett surrogatarrangemang: beställare, organisatörer av verksamheten, personer som tillhandahåller könsceller och embryon etc.

I svensk lag kan ett straffbud om detta placeras i Brottsbalkens sjunde kapitel, Om brott mot familj. Där finns nu bl.a. brotten *förvanskande av familjeställning* och *obehörigt utverkande av samtycke eller tillstånd till adoption av barn*. Det nya brottet kan rubriceras *främjande av surrogatmoderskap*. Det ska inte krävas s.k. dubbel straffbarhet., d.v.s. att förfarandet också är ett brott i det land där det begås.

Lagstiftning i kombination med informationsinsatser framstår som den bästa vägen att motverka efterfrågan av surrogatarrangemang och på detta sätt säkra såväl kvinnors som barnets rättigheter.

Stockholm 21 juni 2016

Clara Berglund,
Generalsekreterare Sveriges Kvinnolobby